

BRĪVĪBA

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIĒKU PARTIJAS MĒNESRAKSTS
FREEDOM Periodical of the Latvian Social Democratic Party

Nr. 1. (245.)

STOKHOLMA

Janvāris 1974. g.

IZRAĒLA UN MIERA SARUNAS

Janvāra sākumā, šis rindas rakstot, Izraēla—Ēģiptes militārās sarunās Zenēvā ir pārtraukums. Taču diplomātiskā aktivitāte risinās dažādās vietās un dažādās plaksnēs, vispirmā kārtā jau Vašingtonā, bet arī Maskavā, lai gan pēdējā izvēlējusies ieņemt ārēji atturīgu pozīciju un galvenais kombinators liekas pašlaik Kisingers. Tas itkā dod iniciatīvu amerikāņiem, bet var būt arī tikai mānīga ārēja pazīme. Pie tam, krievi ir labākā pozīcijā, jo neriskē kādu savu priekšlikumu noraidīšanu jau sākumā. Šodienas krievu-amerikāņu sadarbības laikā pavisam maz domājams, ka nopietni priekšlikumi varētu parādīties atklātībā bez abu lielo samērā tālu ejošas vienošanās jau sagatavošanas stadijā. Izraēlas ārlietu ministrs dažkārt rīkojas tā, itkā pārstāvētu Ameriku un Padomju Savienību.

Lai nu kā, ir skaidrs, ka nekas nav un nebūs viegli. Krievi gan aizstāv ēģiptiešus, bet tomēr negrib pilnīgi to pašu, ko tie. Ēģiptieši negrib to, ko Izraēla, žīdi negrib to pašu, ko amerikāņi un amerikāņi negrib to pašu, ko krievi.

Lielvalstu stratēģiskās intereses reti, pavisam reti sakrīt ar mazo tautu aizstāvētām starptautiskā tiesību un taisnības normām. Vienkāšī tāpēc, ka mazajām tautām tās ir dzīvības intereses. Lielajām ir vara. Visbrutālākais šīs varas pārstāvis ir Padomju Savienība. Jau tas vien, ka tā stāvēs kūmās pēc iespējas taisnīgāki sašķērtīto jautājumu atrisināšanai, nevar stiprināt tājūbu godīgu mērķu atbilstībai pirmā vietā.

Padomju Savienības pašreizējā atturība atklātāk izteiktas — tā gan visām diktatūras zemēm un režīmiem būtiska īpašība — dod krieviem arī iespēju teikt, ka tie atklāti neiejaucas konflikta kārtosānā un vispirms gaida, ko dos sarunas pašu karpojošo pušu starpā. Vēl joprojām netrūkst tādu, ko tāda veidā var apmānīt. Slēpt vilka spalvu aitas ādā krievs labi ievieļojies. Jo īstenībā ir gluži pretēja — savā ārpolitikā krievi vispāri cita nekā nedara, kā tikai jauca citu iekšējās darīšanās. Tā ir krievu ārpolitikas un varas mentalitāte

tes būtība. To jau izbaudījusi un vēl daudz jutis arī Izraēla.

Kas radija priekšnoteikumus Zenēvas sarunām? Vispirms — ASV un Pad. Savienības konstatētā nepieciešamība kautkādam kompromisam, lai neizjuktu abu lielvalstu sadarbība, resp. Niksona-Brežņeva vienošanās. Pārējie priekšnoteikumi ir radušies kauju laukos.

Izraēlas militārā situācija

Izraēlas valsts piedzima ļoti grūtā un sarežģītā situācijā. Bet pēc tam nekad nebija vairs šaubu, ka žīdu kaujas spēki varētu zaudēt kādu cīņu — līdz oktobra karā. Izraēlas tautai varēja sākt likties, ka tās karavīri vienmēr uzvar tāpēc, ka cīnās par taisnu lietu. Neapšaubāmi šis bija viens no iemesliem — kopā ar žīdu nesalīdzināmi augstvērtīgāko cilvēku materiālu un tehnisko prasmi — kas viņiem deva iespēju gūt pārsvaru pret skaitliski un arī materiāli pārāko pretinieku. Nerunājot jau par stratēģisko situāciju, arābu masas ielenkumā.

Bet zināmas briesmas rada arī uzvaru rinda. Pavisam nemanot var ieslidēt pārliecībā, ka mūsu lieta ir taisna tāpēc, ka mēs uzvaram karā. Tas dod pamatus nepiekāpībai, katrā zinā apgrūtinā politisko elasticitāti, ko nevar atļauties pat lielās tautas, kur nu vēl mazās.

Izraēlas bruņotie spēki nekad nav parādījuši tādu spēku, kā tikko aizvadītā kara izšķirīgajā cēlienā, kad pēc pārsteiguma, apjukuma un neveiksmēm oktobra sākumā spēja celties un varenā prettriecienā atspiest pretinieku tagadējās līnijās.

Izraēlu daudzi vainojuši par spēka politiku, par cenšanos panākt kādu nokārtojumu ar arābiem no pārsvara pozīcijām. Principā tā ir bijis. Bet vai Izraēlai bija kāda cita iespēja? Arābi nekad nav vēlējušies ar žīdiem runāt, nekad nav atzinuši Izraēlas valsti, nekāda miera nekad nav bijis. Tieši oktobra karš rādīja, ka Izraēla nav spējīga eksistēt kā valsts savās pirmskara (1967. g.) robežās, ja tās neatzīst kaimiņi un nenodrošina starptautiskas garantijas. Šeit nav domātas kādas AN rezolūcijas, bet spēki, uz kuriem Izraēla

Brāz bangas tu naldīgā pretvara —
Mēs tāies sniegsim, kur laimība!

Rainis

Raiņa Kopoto rakstu trimdas izdevuma 16. sējumā Kārlis Dzīleļa raksta: Jau kopš 1929. gada Rainis atdusas savas dzimtenes smiltis. Bet viņš nav miris — kā nemirst nevienas tautas ģenjijs: viņa dzeja dzīvo atkārtoti jaunu mūžu. Un viņa mūža darbu, viņa domu un jūtu pasauli, viņa dialektiskā simboliskā izteikto „dzīļāko gudrību” nekāda vara nespēj tautai nolaupt vai pasniegt viltojumu tā vietā. Veltīgas ir pūles Raiņa pīšļiem piedēvēt komunistu un viņu sociālistiskā reālisma priekšteča un propagandista garu. Nē, mēma protesta balsis ceļas no dzejnieka kapa velēnām, bet tauta čukst „Daugavas” trimdnieka vārdus, kaut arī tie nav atrodami okupētajā Latvijā izdotajos Raiņa rakstos:

„Zvēri brīvi papēmuši,
Brīves dēlus norējuši,
Brīves vārdus traipījuši...”

varētu palauties. Kādi tie varētu būt? Galu galā neko citu nevar saskatīt kā vien tās pašas Savienotās Valstis.

Izraēlas aizsardzības ministram Mošem Dajanam viņa iepriekšējā Amerikas apmeklējumā televīzijas komentātors jautāja: „Ko jūs teiktu, ja Savienotās Valstis garantētu Izraēlas robežu neaizskaramību, paziņojot, ka katru uzbrukumu Izraēlai uzskatīs tikpat kā par uzbrukumu sev?” „Un ko par to teiktu amerikāņu Kongress?” — atjautāja Dajans.

Arābu prasības

Arābi vienmēr pastāvējuši, ka ar žīdiem nerunās un nevar runāt, iekams tie neatzīst okupētās teritorijas — katru pēdu, katru smilšu graudu! Pielikumā vēl pieminot, ka jāatjauno palestīniešu likumīgās tiesības. Arī Gromiko Zenēvas konferences atklāšanā noskaitīja arābu prasības, ka žīdiem vispirmā kārtā jāatiet aiz līnijām, kuŗas bija spēkā 1967. gadā. Aba Ebans, protams, nevarēja teikt neko citu kā to, ka Izraēlas piedalīšanās miera līgumā iespējama tikai balstoties uz „paštāvīgām robežām ... nospraustām ar lielāko precizitāti un apdomu ... nevar būt nekādu runu par atiešanu līdz 1967. g. pamiera līnijām. Tās pārāk nedrošas un kārdinošas Izraēlas ielenkšanai un blokadē.” Kā jau tas pierādījās 1967. gadā, kad Nasers piedzina pilnu Sinajas tukšnesi ar saviem spēkiem, draudot sadzīt žīdus jūrā, bloķējot Akabas Izt. u.t.t. Toreiz tukšnesis kļuva par Ēģiptes armijas kapu, bet kā toreizējais, tā nesenaš karš rādīja, ka Izraēla nevarētu izturēt arābu uzbrukumu savās 1967. gada robežās.

Abas puses var atsaukties uz pazīstamo AN rezolūciju 242 no 1967. gada. Visi zina, ka šis ir diplomātiski ļoti stiepjams dokuments. Ir vietā atgādināt, ka rezolūcija gan „uzsver, ka ir nepieļaujami iegūt teritoriju ar kara darbību, ka izraēliešu spēkiem jāatstāj teritorijas, kas okupētas tikko notikušajā konfliktā (1967. g.)”, bet tālāk saka arī, ka „jāievēro” katras konfliktā iejauktās valsts tiesības dzīvot mierā drošās un atzītās robežās.” Un tas,

lūk, ir tieši tas, ko arabi nekad nav griežusī atzīt.

Lielbritānijas delegāts Karadons (Caradon), kam savā laikā bija viena no galvenām lomām rezolūcijas izstrādāšanā, vēl nesen izteicās televīzijas raidījumos, ka doma bijusi gan, ka Izraēlai jāatvelk savi spēki, bet „drošās un atzītās” robežas nevar būt tas pats, kas pamiera līnija, kuŗa šķīra žīdus un arabus pirms 1967. g. kara.

Ja rezolūcija būtu prasījusi tikai Izraēlas totālu atkāpšanos bez noteikumiem, tad ASV toreiz nekad tam nebūtu piekritusi. Šodien apstākļi ir savādāki un tieši ASV būs tās, kas spiedīs Izraēlu uz samērā tālejošu piekāpšanos. Tādēļ nav jābrīnās, ka žīdu demonstranti Kisingeru viņa pēdējā vizītē sagaidīja pat ar plakātiem: Kisingers — mūsu laiku Čemberlens!

Arabu ieroči diplomātiskajā kaŗā

Ja arī karstajā kaŗā krievu dotie ieroči arabi rokās ātri vien zaudēja savu asumu, tad tomēr Izraēlai pagāja pārāk daudz laika, līdz arabi armijām atkal draudēja sagrāve. Tās izglāba krievu-amerikāņu vienošanās, formālā veidā šīs vienošanās pavadā piesietās bēdīgās AN rezolūcijas (kuŗām kā tādām šodien gan vairs neviens lielu vērību nepiegrīez). Morāliskā ziņā AN ir bankrotējušas, visi pārāk skaidri redz, ka noteikšana ir tikai lielvarām un pārējais tikai bēdīga spēle. Nav ko brīnīties, ka AN ģenerālsekrētārs visu laiku bijis pavisam kluss, jo ko gan var iesākt un panākt pat vislabākais diplomāts (nav arī pierādījumu, ka Valdeheims tāds būtu) neiespējamā organizācijā!

Arabiem pietika laika vienoties (tas, laikam, visvairāk pārsteidza viņus pašus!) un nākt laukā ar ieroči, kas izrādījās ļoti ass. Sākās „naftas kaŗš” pret ASV un Eiropu, kas ārkārtīgi nobaidīja un izsauca pilnīgu šoku vai puspasaulē. Nobijās rūpnieki, nobijās valstsvīri, nobijās konservatīvie un nobijās sociālisti. Visur sākās luncināšanās un kūkuma mešana arabi prasību priekšā norobežoties no Izraēlas. Aizmirsās, ka draudus un izspiešanu nekad nevar apkarot ar piekāpšanos. Tikai pēc laba laika rietumu pasaule atguvās, ka arabi nevar ne dzert savu naftu, ne ēst iekrātos dolaru miljonus, kuŗiem nav nekādas vērtības, ja sabrūk rietumu saimniecība, no kuŗas produktiem jāpārtiek arī arabi valstīm. Pie tam laba daļa arabi naudas ieguldīta rietumu rūpniecībā. Bet kamēr atguvās, notika piemērotu formulu meklēšana, kā izpatikt arabi kungiem. Pūlējās arī sociālisti, sabrauca kopā ne vienā vien konferencē. Rezultāts — sāja dūša un „godam nopelnītais” apzīmējums — bencīna sociālisti!

Nav arī vēl nekādu datu, ka arabi būtu ierobežojuši naftas sūknešanu lielākā mērā, pagājušā gada pirmo 10 mēnešu pro-

dukcija bijusi ievērojami lielāka nekā agrāk.

Galvenais un noteicošais bija, ka pieprasījums pēc naftas, ko izsauca pānika pēc šeiķu draudiem, ārkārtīgi pieauga. Līdz ar to cēlās cenas — pilnīgi sakarā ar tirgus likumiem. Kad visas rezerves cisternas pircēju zemēs būs piepildītas, mainīsies pieprasījums — un kritīsies arī cenas, neatkarīgi no tā, cik kādā laikā ražos.

Šo vienkāršo saimnieciskās dzīves principu bija aizmirsuši gan Rietumu politiķi, gan (par ko visvairāk jābrīnās!) liela daļa augstu mācītu ekonomu un rūpnieku.

Cik ilgi pastāvēs arabu vienība?

Nekādas īstas arabu vienības nekad nav bijis un nav arī tagad. Maz domājams arī, ka tāda radīsies. Vienisprātis gan visi ir jautājumā par naftas cenām — spiest, ko var. Bet arī tur pamazām situācija stabilizēsies saskaņā ar piedāvājuma un pieprasījuma mehānismu, vērtējot naftu attiecībā pret citiem enerģijas veidiem un avotiem. Šis process var būt ilgs, pārejas laikā sāpīgs, bet pasaules gals un rietumu saimniecības sabrukums nedraud. Arī naftas kaŗā arabi valstīm ir dažādas intereses, jo tās stipri atšķirīgā veidā saistītas ar rietumu tirgu un dažādiem projektiem rūpniecības attīstīšanai pašā savās zemēs.

Lai arī nav gaidāms, ka naftas cenas aties atpakaļ vecajā, salīdzinot ar citiem enerģijas veidiem — par daudz zemā līmenī, tomēr nav jābaidās, ka arabi un citi naftas ražotāji ar kartēļa palīdzību varētu pilnīgi noteikt gan produkciju, gan cenas. Pēc brīvā tirgus likumiem gan ir tā, ka samazinot produkciju — piedāvājumu varuzturēt augstākas cenas, bet šādu vienošanos grūti uzturēt. Augstāku cenu laikā katrs ražotājs grib pelnīt pēc iespējas vairāk, un labprāt redz, ka *citi* ierobežo ražošanu. Ja ir jau grūti panākt vienošanos par produkcijas ierobežošanu, tad vēl daudzgrūtāk grūtāk panākt, lai vienošanās funkcionē. Līdzīgi mēģinājumi bijuši agrāk ar alvu, vaŗu, kafiju, cukuru — visi nesekmīgi. Arī naftas ierocis zaudēs savu šodienas asumu, un zaudētu vēl ātrāk un vairāk, ja Rietumu ekonomu vairāk ticētu pašai savai sistēmai. Arī naftas kaŗā psiholoģijai ir liela nozīme.

Ēģiptei, Sirijai un Jordānai, protams, ir svarīgi atgūt okupētos apgabalus. Arabijas šeiķs Feisals turpretī izrāda mērenu interesi Ēģiptes prasībām par visas Sinajas tūlītēju un nekavējošu atdošanu. Viņam smilšu diezgan. Vēl nesen viņš teica: „Esmu vecs un slims vīrs, man svarīgākais būtu vēl reiz pielūgt Allā mošeja vecajā Jeruzalemē.”

Iraka jau naftas plūsmas samazināšanā gāja savus ceļus, tāpat arabi emīrāti, liekas, vairāk interesējas par ekonomiskām iespējām iegūt vairāk naudas par mazāk

naftas. Lībijas diktators Kadafi ir nesamierināmās līnijas krasākais pārstāvis, nesatiek ne arvienu un viņa galvenā nodarbošanās ir arabi teroristu un slepkavu atbalstīšana un organizēšana. Ja arabi prasības sākumā bija Izraēlas pilnīga atkāpšanās 1967. g. robežās un sarunas tikai pēc tam (arī naftas blokādes atcelšana tikai pēc tam), tad šodien jau valodas ir citādas. Arabiem vajag kautkādu sākuma panākumu, ko izbazunēt par grandiozu uzvaru, Izraēlas zaudējumu, tad pakuks ir naftas blokāde, ir trauslās vienības saites pašu arabi starpā. Ar dārgo naftu pelnīt gribas, bet jāglābj arī tā saucamais „ģimīs”.

Ko vēlas Padomju Savienība?

Sīkumos to zina tikai plānotāji Kremli, bet nav jābūt gaišrēģim, lai saprastu, ka krievu interesēs nav kāda stabila miera radīšana Tuvajos Austrumos. Tad tie pazaudētu gandrīz vai visu savu iespaidu un stratēģiskās priekšrocības šinī svarīgajā apgabalā. Ko krievi varētu dot arabiem miera apstākļos un ko saņem no tiem? Visa arabu saimniecība un nākotnes attīstība saistīta ar rietumiem. Krievu bēdīgās tehnoloģijas arabiem nevajag, tā nevar konkurēt ar rietumnieku ražojumiem. Lidmašīnas un šaujamos krieviem bija viegli dot, tie novecojas un īstenībā neko daudz nemaksā. Cik ļoti arabi krievus „mīl”, zina paši krievi vislabāk. Arabi valstu valdniekiem, kuŗu zemēs valda stipri reakcionāri režīmi un vēl daudzkārt pilnīgi feodālas attiecības, nav vajadzīgas nekādas sociālisma vai vienlīdzības idejas. Un tautai, ja tai arī kādreiz būs kāds vārds sakāms, nevajadzēs arī krievu paveida komūnisma, kas nenes ne brīvību, ne ekonomisku labklājību un neatkarību.

To visu krievi labi zina, tāpēc tiem vislabākais ir līdzšinējais nestabils stāvoklis. Pilnīgi skaidri to pateica Moše Dajans janvāra vidū: „Ja gribam būt atklāti, tad viss, kas tagad notiek, nav nekas cits kā Padomju Savienības agresīvitātes militārs un politisks izpaudums. Krievu nolūkos ir atbalstīt, pat kūdit Ēģiptes nepieķāpību.”

Palestīniešu likumīgās tiesības

Par tām runā neviens arabi teroristi, bet arī moderātāk noskaņotie arabi un it sevišķi pēdējā laikā — arī rietumos. Gan proarabiski noskaņotās aprindas, gan citi.

Šie palestīnieši ir arabi bēgļi, kas atstāja (un bija spiesti atstāt) Izraēlu pēc jaunās valsts nodibināšanas. Tur jāpiešķaita arī tie arabi, kas palika Izraēlā.

Palestīniešu tiesības esot jāatjauno. Taču šinī vārdā katrs ieliek savu saturu. Palestīnas bēgļiem, kuŗus paši arabi jau 25 gadus turējuši tiešām drausmīgos apstākļos bēgļu pilsētiņās (jāpieļūdzina geto), par runas vīriem uzmetušās teroristu organizācijas, to vienīgais atrisinājums — Izraēlas valsts iznīcināšana. Ko saka arabi,

kas palika un dzīvo Izraēlā? Kādu atrisinājumu piedāvā arābu valstis? Praktisku priekšlikumu nav, to vietā visu laiku sludināta tik atklāta naida un atbēdības politika, kas pārspēj pat pašu Hitleru.

Kam pieder mūsu simpātijas?

Latviešu prese visumā ir labvēlīga Izraēlas lietai, gan mazāk rakstot tīri principiāli, bet toties atzinīgi vērtējot mazas tautas, žīdu, cīņu pret pārspēku, ko atbalsta un kūda krievi. Bet netrūkst arī izņēmumu. Ko var teikt par rindām, nesen lasītām: „...Izraēlas valdības politiskā nostāja ne visai iederas latviešu tautas politiskajā koncepcijā. Izraēlas valdība vēl arvien nerespektē vispasaules organizācijas Apvienoto Nāciju drošības padomes rezolūciju un daudzo valstu pieprasījumu atbrīvot okupēto arābu valstu teritorijas un savu kaņaspēku atvilkt uz vecajām valsts robežām pirms sešu dienu kaņa. Izraēlas valdība savu nostāju pamato ar to, ka ieņemtās teritorijas ir stratēģiski svarīgas valsts turpmākai drošībai. Oportūniski, bet ļoti pareizi. Arī Maskavas valdība apgalvo, ka Baltijas valstu teritorijas ir stratēģiski ļoti svarīgas Padomju Savienības drošībai. Arī ļoti oportūniski un pareizi(!)”

Labi vēl, ka pēc pēdējā teikuma pielikta jautājuma zīme, citādi tiešām klibā loģika būtu pilnīga!

Vīspirms — Padomju Savienība nekad nav apgalvojusi, ka tai Baltija vajadzīga stratēģisku iemeslu dēļ. No tādas atklāšanas krievs visu laiku baidījies kā nelabais no krusta. Ja kādreiz tas arī tā stratēģiski bija, tad šodienas ieroču laikmetā sen vairs nē. Krievs visu laiku slēpies aiz Baltijas tautu „brīvās gribas pievienoties sociālismam”, tā maskējot savu kolonizatora un apspiedēja gīmi!

Otrkārt — krievi ar saviem miljoniem miljoniem mēģina iznīcināt latviešu tautu, vai to dara arī žīdi ar arābiem? Kuš kuŗu apdraud?

Treškārt — Latvijai ar Krieviju bija līgumos noteiktas robežas, Izraēlai nekad nav bijis kādu noteiktu valsts robežu ar arābiem, jo pēdējie vienmēr atteikušies par kautko tādu pat runāt. 1967. gada pamiera līnija nebija valsts robežas.

Kad skanēs miera zvani?

Janvāra sākumā Moše Dajans atkal bija Savienotajās Valstīs. Pēc tam Kisingers pieteica jaunu braucienu uz Tuvējiem austrumiem, lai arābus iepazīstinātu ar plānu par kaņojošo spēku atvilkšanu, kas, domājams, saturēs žīdu atkāpšanos Sīnajas tuksnesī līdz kalnu pārejām ap 30 km no Suecas kanāla. Ja vien arābi izšķirsies, ka tas pietiek savas uzvaras propagandai arābu pasaulē, un neprasis galīgu un noteiktu plānu par žīdu tālāko atkāpšanos (kas Izraēlai nekādi nav pieņemams), būs tomēr sperts pirmais ievērojams solis grūtajā ceļā uz mieru.

Zenēvas apspriedes sākās laikā, kad

VALDA BUMBĒRA PIEMIŅAI

3. janvārī Silver Springā, ASV, 82 gadu vecumā miris ilggadīgais LSDSP darbinieks un pēdējais no brīvās Latvijas arodkustības vadītājiem Valdis Bumbērs.

Nelaiķis pieslēdzās Latvijas sociāldemokratijai jau 16 gadu vecumā, būdams Jelgavas reālskolas audzēknis un darbojās tur nelegālajā skolnieku pulciņā. 1908. g. viņu kopā ar 12 citiem biedriem apcietināja un nodeva kaņa tiesai Rīgā. Bumbēram tomēr izdevās ar labu advokātu palīdzību paglābties un jauneklī „pierādījumu trūkuma dēļ” attaisnoja. Pavadījis desmit mēnešus cietumā, Bumbērs pēc tiesas devās uz Maskavu un tur studēja sabiedriskās zinātnes komercinstitūtā. Maskavā viņš sagaidīja 1917. gada revolūciju un bija viens no latviešu maziņu grupas „Rīts” dibinātājiem un vadītājiem.

Latvijā viņš atgriezās 1918. g. un tūdaļ sāka darboties LSDSP, būdams viens no Zemgales organizācijas dibinātājiem. Partija viņu nozīmēja arī par Tautas Padomes locekli un viņš novembra beigās un decembra sākumā piedalījās tās sēdēs, cita starpā runādams par vietējo pašvaldību dibināšanu. Viņš bija arī viens no tiem sociāldemokrātiem, kas uzstājās pret komunistiem 1918. g. decembra pēdējās dienās Jelgavā sasauktajā Zemgales strādnieku un bezzemnieku deputātu padomju kongresā. Stučkas diktatūras laiku Bumbērs pavadīja tēva mājās Lielēsavā.

1919. g. vasarā pēc Pagaidu valdības atgriešanās Bumbērs atkal darbojās LSDSP un Tautas Padomē. Drīz viņš kļuva par Satversmes Sapulces un Saimeas kancelejas vispārējās nodaļas vadītāju. Kā tāds viņš nodibināja valsts darbinieku arodbiedrību un 15 gadus

nakts bija visgarākā. Un ilgs laiks vēl paies, līdz ausis rīts un skanēs miera zvani. Ja tā vispār notiks. Līdz tam žīdiem nekas cits neatliek, kā uzturēt augstu militāro gatavību, jo tikai tā jau divi reizes pēdējā gadu desmitā izglāba viņu valsti no bojā ejas. Savienoto valstu interesēs ir gan izlīgums, bet ne Izraēlas iznīcināšana. Vai pareizāk sakot — tas ir visas brīvās pasaules un godīgi domājošo cilvēku interesēs.

bija tās priekšsēdis. Bumbērs pārstāvēja valsts darbiniekus arī Latvijas arodbiedrību centrālbirojā, piedalījās tā kongresos, rakstīja „Arodniekā” un bija centrālbiroja padomes un sekretariāta loceklis. Demokratijas laikā Bumbērs bija viens no mūsu brīvās arodkustības redzamākajiem darbiniekiem.

Ulmaņa apvērsuma dienās brīvās arodbiedrības slēdza un Bumbēru kopā ar citiem arodkustības vadītājiem apcietināja un ieslodzīja Liepājas koncentrācijas nometnē. Pēc atlaišanas no tās 1935. g. Bumbērs bija spiests atteikties no sabiedriskas darbības. To viņš atkal atjaunoja, iestādāmie vācu okupācijas laikā 1943. g. nelegālajā LSDSP un darbodamies pretestības kustībā Zemgalē Latvijas Centrālās Padomes vadībā.

1944. g. viņš ar ģimeni devās bēgļu gaitās un nonāca Eslingenā, Vācijā. Tur Bumbērs rosīgi darbojās bēgļu organizācijās un nodibināja savu apgādu „Burtnieks”. Tas 1948. gada augustā izdeva „Brīvības” pirmo numuru, kas iznāca 84 lpp. biežumā un toreiz izsauca lielu savijojumu trimdas sabiedrībā, pauzot skaidras demokrātijas idejas un apkarojot autoritārisma paliekas. Bumbērs šīnī laikā darbojās arī LSDSP Vācijas centrā.

1950. g. Bumbērs pārcēlās uz Zviedriju un apmetās Sēderteljē. Viņš strādāja zviedru strādnieku kustības arhīvā, kur atrada vairākus interesantus dokumentus par Latvijas sociāldemokratiju. Taču viņa galvenais darbs bija veltīts LSDSP, kur viņu jau pirmās vēlēšanās 1951. g. pa visu pasauli izkaisītie biedri ievēlēja Arzemju Komitejā. Tur viņam uzticēja partijas saimniecības un izdevniecības vadītāja pienākumus. Bumbērs savos septiņos Zviedrijas gados pielika daudz pūļu „Brīvības” izveidošanai, pateicoties viņam iznāca arī mūsu partijas vēsture „Latvijas Sociāldemokrātijas 50 gadi”, ko izdeva 1956. gadā.

Šīnī laikā Bumbērs nodibināja Latvijas brīvo arodnieku kopu, bija tās priekšsēdis un „Trimdas Arodnieka” redaktors, kā arī piedalījās vairākos brīvo arodnieku un arodinternacionāles kongresos. 1957. g. Bumbērs pārcēlās uz dzīvi ASV pie savas vecākās meitas un apmetās Silver Springā, netālu no Vašingtonas. Tur viņš pavadīja savu mūža pēdējos 16 gadus, arvien dzīvi interesējoties par partijas darbu un atbalstīdams to, cik spēdams. Šīnī laikā Bumbērs cita starpā izvērsa plašu akciju par Raiņa piemiņas marķa izdošanu no ASV valdības puses. Šo akciju, diemžēl, izjauca toreizējā ALAs valde, kam Rainis likās „nepiemērots”, lai pārstāvētu Latviju!

Beidzamo reizi satiku seno un visos laikos uzticīgo draugu Valdi pirms dažiem mēnešiem Amerikā, kad viņš, neraugoties uz slimību, bija devies garajā ceļā uz Bostonu, lai vēlreiz pārrunātu kopīgās lietas. Sirds slims un vārgs, bet garīgi mozs kā vienmēr, tādu viņu redzēju.

Ar V. Bumbēru nebūtībā aizgājis viens no mūsu vecākajiem politiķiem, redzams sociāldemokrāts un arodnieks, skaidrs un krietns cilvēks, kas cīnījies par brīvību un taisnību.

LSDSP biedri trimdā un dzimtenē ar pateicību atvadās no mūsu veterāna, kam lieli nopelni partijas un arodkustības veidošanā. Mūsu līdzjūtības aplie-

Raiņa un Aspazijas daiļrades sardzē

Raiņa un Aspazijas Gadagrāmata 1974. gadam. RAF izdevums.

Jaunā Gadagrāmata ir viena no plašākajām līdzšinējo astoņu gadu gaitā. Vērtīgā izdevuma redakcijas kolēģija (Velta Rūke-Draviņa, Jānis Rītums, Brūno Kalniņš) turpina darbu savā agrāko gadu sastāvā — atkrituši daži jaunāki talcinieki. Kontinuitāti ārējā apdarē pārstāv Niklāva Strunkes vāks, iekšējā — pati Gadagrāmatas ideja: godināt dzejniekus un pētīt viņu atstāto literāro mantojumu. Tomēr ar katru nākošo Gadagrāmatu rodas iespējas līdzstrādnieku vidū ieraudzīt jaunus autorus un apskatīt jaunus tematus. No šīs Gadagrāmatas divdesmit autoriem, septiņi savus rakstus un dzejas veltī Aspazijai, seši — Rainim, un pārējie apskata abiem dzejniekiem kopējus jautājumus vai arī pieskaņas citām problēmām.

Turpinot pagājušā gadā iesāktu lirisko sasaukšanu, kurā Rainis un Aspazija ir rosinātāji un ideju devēji — balss, bet jaunā latviešu dzeja — atbalss, Aspazijai atsaucas Ausma Jaunzeme, Rainim — Laimonis Kamara, Andrejs Irbe, Gunārs Selga, Māris Čaklais un arī Elza Stērste.

Pirmo reizi Gadagrāmatas lasītājus ar Amerikas veclatviešu dzejnieku Frici Freidenfeldu iepazīstina Osvalds Akmentiņš. Lasām Freidenfelda sacerējumu „Reliģija Aspazijas rakstos”. Akmentiņš publicē arī divas citas liecības par Aspaziju un Raini — pēdējā saistīta ar kādu pastkarti, ko dzejnieks 1929. gadā sūtījis žīdu jaunekļu grupai, kas, pēc iegūtās lauksaimniecības pamatizglītības latviešu agronomu vadībā Latvijā, sākuši savas pionieru gaitas Palestīnas kibučos.

Anna Stunda arī šinī Gadagrāmatā stāsta savas atmiņas par Aspaziju. Rakstā „Starpgadījums” ieviesusies kāda kļūda: 1944. gads minēts kā Aspazijas 75. dzimšanas dienas jubilejas gads, kurā tā Dubultos pieņēmusi savus apsvēcējus. Turpat nākošajā lapaspusēs iespīestās bērnu lapīņas vēsta, ka Aspazija dzimusi 1968. gada martā, bet mirusi 1943. g. novembrī.

Vērienīgs un interesants raksts kā vienmēr arī šajā Gadagrāmatā pieder Frici Mendera spalvai. Mūsu ievērojamais politiķis, pazemīgi gan aizbildinādamies ar nekompetenci literāros un mākslas jautājumos, savā rakstā cildina Aspazijas devumu latviešu kultūrai un aizstāv dzejnieci pret nepamatoti uzbrukumiem no kreisās puses. Dzejnieks norāda, ka Andrejs Upīts, kritizējot Aspaziju par viņas itkā politisko nepastāvību, aizmirst, ka viņš pats 1905. gadā, kad Aspazijas dzejas vārdi spārnoja latviešu progresīvo sabiedrību, stāvēja patālu no tās un bija tai svešs. Rakstā tiek atklāti arī zīmīgi notikumi sakarā ar Andreja Upīša atgriešanos 1920. gadā Latvijā no Krievijas. Autors, neskopodamies ar ironiju, izlābo arī viena otra Upīša pēcteča, daudz nemākulīgāka un neapdāvinātāka „ušu dūrēja”, bērnu dāru līmeņa zināšanas un spriešanas spējas latviešu un pasaules literātūras jautājumos.

Raiņa un Aspazijas muzejs Kastapolā kļuvis atkal bagātāks — tā vēsta muzeja pārzine Olga Strunke un ierosina

cinājums Bumbēra dzīves biedrei un abām viņa meitām un to ģimenes locekļiem.

Bruno Kalniņš

latviešu jaunatnes dienu un kongresa sarīkošanu abu dzejnieku trimdas vietā.

„Mūsu uzdevums ir Raiņa dzejas kristallu pagriezt pret sauli tā, lai viņš spīdētu mums” — raksta latviešu boļševiks Vilis Knoriņš izdevumā „Celtne”, kas iznāca Maskavā no 1929. līdz liktenīgajam 1937. gadam, kad viņš pats un liela daļa citi Raiņa dzejas pagriezēji pret marksistiski-ļēninistisko-staljinistisko „sauli” tika ar „ģeniālā” lodi aizsūtīti nesaulē. Agnis Balodis savā rakstā ceļ atkal dienas gaismā „Celtnes” 1935. gada 9. sept. numuru, kas veltīts Rainim un viņa politiskai un literārai darbībai.

Uldis Ģērmanis turpina savas vēsturnieka piezīmes par dažiem 1919. gada dokumentiem, šoreiz pieskaņoties Andrieva Niedras politiskām gaitām un orientācijai. Svaigs, neparasts, pavisam aprakstītāju un ideologu „vēstures skolās” skoloto pilsoņu ausīm pat sensacionāls ir viņa apgalvojums, ka Niedra bijis vairāk „krievisks” nekā „vācisks”.

Neizsmejamā atziņu un ideju aka — Raiņa traģēdija „Jāzeps un viņa brāji”, šoreiz devusi vielu Irēnes Svilanes rakstam. Svilane domā, ka Rainis Jāzepa tēlā vēlējis ietvert katra cilvēka cīņu par savas dzīves pilnību.

Sajā Gadagrāmatā Velta Rūke-Draviņa un E. Priecuma nobeidz savu pētījumu par Latvijas un Sveices dabu Raiņa dzejā. Salīdzinot ar Aspaziju, autores atzīst, ka Raiņa daiļradē puķēm daudz mazāka loma. Vairākas, bieži latviešu lirikā daudzīnātas puķes nekad neparādās Raiņa darbos, kā, piemēram, papardes zieds. Dzejnieks vispār tikpat kā nav pieskāries Jāņu naktiņ un tās burvībai — izņēmums: viena rinda dzejolī „Senatne”.

Pēdējās Gadagrāmatas lapaspuses veltītas dzejniekam Pēterim Aigaram. Tajās ievietots viņa raksts „Nesaprastais Rainis” un kāds viņa plašāks dzejojums „Nezināmā kaņavīra elēģija”. Terēza Lazdīņa savā rakstā analizē Aigara dzejas valodu.

Gadagrāmatu papildina vairāki kultūrvēsturiski nozīmīgi foto uzņēmumi un Aspazijas dzejas. Kalendārs ievietots šoreiz Gadagrāmatas beigās.

Redakcija savā rediģēšanas darbā pielietojusi daļu rakstu valodas likumu un ieteikumu, kādiem seko rakstītāji dzimtenē: atmešts mikstinātais „r”, garie patskaņi aizņemtos vārdos u.t.t. Te vārds rakstu valodas kopējiem un zinātajiem.

1974. gada Raiņa un Aspazijas Gadagrāmata ar savu bagāto saturu godam pievienojas iepriekšējiem izdevumiem.

J. Gu.

Apturēta NTS raidītāja darbība Vācijā

Kāda agrākā amerikāņu militārā raidītāja stacija pēdējos 23 gados bija krievu emigrantu organizācijas NTS rīcībā un raidīja krievu pretpadomju propagandu no Vācijas, Frankfurtes apkārtnē, Stacija nebija reģistrēta Vācijas satiksmes ministrijā. Tagad, sakarā ar krievu pieprasījumu, vācu ministrija šo staciju slēgusi un tā 1973. g. 4. novembrī bijusi spiesta pārtraukt savu darbību. Līdz ar to izbeigti arī latviešu raidījumi, kurus kāda Čikagas latviešu sabiedriskā darbinieku grupa sūtīja no šīs stacijas.

SVEICIENS JĀNIM RITUMAM

18. janvārī mūsu vienmēr jaunais un modrais redaktors Jānis Rītums kļuva sešdesmitgadnieks. Reizē ar to pagāja arī desmit gadi, kopš viņš darbojas Brīvības redakcijā.

Mēs sveicam Ritumu kā vienu no visenerģiskākajiem LSDSP darbiniekiem, kurās Arzemju komitejā viņš veicis svarīgus uzdevumus pēdējos desmit gados.

Taču lielākais ieguldījums ir bijuši viņa daudzie nopietnie politiskie raksti un praktiskais redaktora darbs, kas prasa daudz pūles.

Ritumam piekrit arī nopelni sakaru veidošanā ar apspiesto dzimteni. Viņš neatlaidīgi rakstos un runās uzstājās pret novecojušiem trimdas uzskatiem un pats vairākas reizes apmeklēja Latviju, līdz kamēr Rīgas varasvīri viņam to noliedza.

Ļoti daudz pūļu Rītums pielicis un prāvus personīgus naudas līdzekļus ieguldījis Raiņa un Aspazijas fonda darbā, izdodams Raiņa un Aspazijas gada grāmatu un atbalstīdams muzeja izveidošanu Kastapolā.

Atzīmējams arī viņa apgāds „Memento”, kas izdeva cita starpā F. Cieļena memuāru trīs sējumus.

Jānis Rītums ir neapšaubāmi trimdas demokrātisko aprindu vidējās paaudzes rosīgākais un aktīvākais pārstāvis. Zviedrijā viņš gadiem ilgi darbojies daudzās latviešu organizācijās un palīdzējis celt dažādus sabiedriskus pasākumus, to skaitā arī sportu. Nekad viņam nav trūcis laika, ja bija kas svarīgs darāms, un visu viņš veica ar uzņēmību un organizātorisku prasmi. Rītums ir tolerances un sadarbības vīrs, bet viņš vienmēr ir prasījis demokrātisku stāju un Latvijas sociāldemokrātijas respektēšanu. Tukšas frazes un politisku vaidēšanu viņš nav piekopusis.

Vēlot Jānim Ritumam arī turpmāk ar agrāko enerģiju un noteiktību strādāt mūsu politisko darbu un cīnīties par brīvu un labāku nākotni Latvijai un pateicoties par līdz šim veikto, sveicam viņu ar mūsu Brīvi sveikto!

Bruno Kalniņš

„Kad maz draugu...”

Izraēlā krievu valodā iznākošais laikraksts „Naša stana” (Mūsu zeme) 22. novembrī ar šādu virsrakstu ievietoja redakcijas rakstu, kas lasītājus iepazīstina ar latviešu sociāldemokrātu draudzīgo stāju pret Izraēli.

Laikraksts uzsvē, ka „draugus iepazīstam nelaimē, briesmu brīdī”. Tagad, kad tik daudzi agrākie Izraēlas draugi to pamet, „ir patīkami apzināties, ka tomēr ir vēl saviem principiem uzticīgi sociāldemokrāti, kas noteikti uzstājas par labu Izraēlai”. Šo grupu skaitā sevišķi jāminot LSDSP, kurai ir slavenas cīņas tradīcijas par sociālo taisnību un demokrātiju, un kas tagad trimdas apstākļos darbojas Sociālistiskajā internacionālē”. Tālāk pieminēts Br. Kalniņa politiskais darbs un atstāstīts LSDSP un jaunatnes kopas solidaritātes apliecinājums Izraēlai.

Beidzot laikraksts plaši atreferē „Brīvības” novembra numura rakstu „Izraēla un miers” un noslēgumā secina: „Šis raksts pauž daudz principiālāku pieeju, nekā to rādīja dažas valdošās sociāldemokrātu partijas rietumos, kas nobijās no arabu naftas šantāžas.”

LSDSP JK — jauna papīra organizācija?

LSDSP Jaunatnes kopas biedri noturēja savu pirmo pilnsapulci 1973. g. 17. decembrī, izvērtējot viena gada darbību pēc JK darba atjaunošanas 1972. g. 2. decembrī un nospaužot vadlīnijas nākamā gada politiskai aktivitātei. Vēlēšanas nenotika, jo statūti nosaka, ka valde pārvēlama ik pa divi gadiem.

Tā tad, ko Latvijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku Partijas Jaunatnes kopas biedri darijuši, lai attaisnotu piederību partijai, kuŗa prasa brīvas pašnoteikšanās tiesības latviešu tautai un „cīnās tiklab par nacionālo un politisko, kā arī sociālo, kultūrálo un saimniecisko demokrātiju”?

Vispirms tika konstatēts, ka visvairāk enerģijas un laika JK biedri veltījuši pildot uzticētos pienākumus ELJAS Skandināvijas nodaļā. Kā jau zināms, tās valde 1972/73. gadam vairākumā bija „sarkana”, kā to dabūja dzirdēt „nacionālos stūrišos” Stokholmā. ELJAS amatos sociāldemokrātiskie jaunieši tika ievēlēti pirms Jaunatnes kopas darbības atsākšanas. Vairums Zviedrijas latviešu organizāciju teicami atbalstīja jaunatnes aktivitāti, tā palīdzot tās darbā. Atliek tomēr piezīmēt — ja valdes vairums (vislabāk jau visi!) sastādītos no „pareizās politiskās pārliecības” jauniešiem, kas tādu programmu būtu īstenojuši, tad nez kādi zvani būtu zvanijuši gada beigās ne tikai Stokholmā, bet visos trimdas koloniju pagastos. Valdes priekšsēdim un valdes locekļiem izsniegtu goda diplomus par „pašaieliedzīgo nacionālo jaunatnes darbu” utt. Tā vietā — dziļš klusums. Vienīgi igauņi uzskatīja ELJAS Skand. nodaļas rūpīgi izplānoto un īstenoto gada programmu par sensāciju un veltīja savā laikrakstā „Teateja” veselu lappusi latviešu jaunatnei. Kā zināms, ELJAS Skand. nodaļa deva priekšzīmi un mudinājumu vēlāk igauņu jaunatnei Stokholmā beidzot nodibināt līdzīgu jaunatnes organizāciju, gan pašlaik tikai Stokholmas apmērā. (Zviedrijā dzīvo ap 20.000 igauņi!)

Reakcija

JK atzina savu biedru darbību ELJAS interešu labā par pareizu, jo ELJA ir jaunatnei nepieciešama un nozīmīga nacionāli demokrātiska organizācija, kuŗu okupantu diktatūra Latvijā labprāt redzētu pazūdām. Un tieši ELJAS Skand. nodaļas spēcīgā uzplaukums, laikā, kad Anglijas nodaļa grīļojas un Vācijas nodaļa bija praktiski beigusī pastāvēt, izraisīja pirmo tiešo sadursmi starp JK un tā dēvēto „kultūras komiteju” Rīgā. Acīm redzot, sociāldemokrātiskās jaunatnes aktivitāte vēl līdz šim neparedzētos apmēros nemaz nebija pa prātam Rīgai (tas ir, oficiālai Rīgai).

Tā pārtrauca savu nogaidīšanas taktiku pret JK un laida klajā savā parastajā žargonā spēcīgu uzbrukuma zālvi pret JK un Ati Lejiņu personīgi propagandas lapā „Atziņas un pārdomas” Nr. 3. Katalizators ilgi aizturētām dusmām izvirzumam bija ELJAS Informācijas redakcijas pārvēlēšana un pārcelšana uz Zviedriju ELJAS 21. pilnsapulcē Holandē.

JK bija uzskatos, ka pret tādu „vārdu caureju” nav jālelāzās nekādā polemikā. Raksts bija faktiski provokācija pret dažādo politisko nogrupējumu jauniešiem ELJĀ, cerot panākt totālu savstarpējo apkarošanos ietvaros, lai tādā kārtā nogremdētu to vārdu plūdos, kas novērstu uzmanību no Latvijas politiskā

stāvokļa un trimdas būtiskām problēmām.

Asu, un vietām histerisku uzbrukumu JK saņēma no tā sauktās „jauno kreiso” grupas galvenā ideologa Valža Āboliņa EI Nr. 67. īsi pirms ELJAS kongresa vasarā. No 7 lpp. garā raksta izrietēja, ka tie jaunieši, kas ir sociāldemokrāti, ELJĀ nedrīkstētu ieņemt nekādus posteņus, viņu personīgās politiskās pārliecības dēļ, un nekādu amatu prasmes trūkuma dēļ. Un ko teikt par Āboliņa divaino apgalvojumu, ka latviešu sociāldemokrāti „nelatviski” un tāpēc automatiski diskvalificējami no trimdas dzīves darbības. To pašu jau ilgu laiku par sociāldemokrātiem teikuši vecākās paaudzes labā spārna „politiķi”, gan, protams, ar citādu politisku motivāciju. Bet beigu beigās, „ābols no ābeles tālu nekrit...” ŽĒL.

Partijas darbība

JK padarītais darbs liecina, ka tā īsā laikā guvusi noteiktu profilu un nevar būt runas par kādu jaunu papīra organizāciju. Taču apspriežot nākamā gada taktiku un stratēģiju, biedri nolēma, ka JK biedriem vajadzētu veltīt vairāk laika partijas darbībai, kam tiešs sakars ar Latvijas politisko uzdevumu risināšanu, neliekot pirmā vietā darbu citās trimdas organizācijās. Ne vienmēr atsevišķo trimdas organizāciju intereses atbilst Latvijas interesēm. Dažkārt darbošanās piemērotās svešautiešu organizācijās var kalpot vairāk mūsu interesēm Latvijā nekā attiecīgo laiku un enerģiju veltot tādai latviešu organizācijai, kur jācīnās ar sīkumiem un viduvējību. JK biedru uzdevums ir strādāt politiskā darbā pret padomju politiskā šaha meistariem.

Pēc debatēm JK biedri taisīja attiecīgos slēdzienus un sadalīja turpmākā darba pienākumus.

Kāda bijusī tiešā partijas JK politiskā darbība?

Pats pirmais darbs bija izdot plakātu „Lasi, atbalsti un prasi BRIVIBU” 1000 eksemplāros. Pirmā maija demonstrācijā Zviedrijas sociāldemokrātu gājienā, kur JK biedri aktīvi piedalījās, bija līdz šim lielākais latviešu skaits. Priekšdarbus veica sadarībā ar igauņu sociālistisko jaunatni. Notikūšās regulārās un draudzīgās sarunas ar SSU (Zviedrijas sociālistiskā jaunatnes organizācija) priekšsēdi un vadību. Uzņemti kontakti rakstveidā ar citām sociālistiskām jaunatnes organizācijām. Iesāktas sarunas par LSDSP JK atkaliešanasos IUSY (Internacionālā sociālistiskā jaunatnes apvienība). Tas vajadzīgs, jo IUSY pieņēma visai neapdomātu rezolūciju savā Romas kongresā 1969. gadā, izslēdzot, bez atsevišķu organizāciju izvērtēšanas, visas Austrumeiropas trimdas jaunatnes organizācijas. JK viedoklis ir, ka katru trimdas organizāciju jāvērtē atsevišķi, un tā pieprasa tādu pašu biedru stāvokli, kāds ir partijai Sociālistiskā Internacionālē. Ātrs atrisinājums, dažādu birokrātisku iemeslu dēļ, nav gaidāms, bet biedri atzina, ka JK nav jāsteidzas, bet jāved sarunas pacietīgi, lai panāktu mūsu maksimālo prasību pieņemšanu.

Beidzot apskatīja „Brīvības” rakstus no politiskā viedokļa. Biedri atzina, ka turpmāk vajadzētu veltīt vairāk rakstu, kur tuvāk analizētu dažādās komunistiskās sistēmas, to problēmas un tālāko attīstību. Tāpat arī vairāk jāpēta sociālistiskā kustība rietumos, kā arī jā-

gādā par teorētiskiem rakstiem, kas dotu alternatīvus, patiesi sociālistiskus modeļus nākotnes brīvībai Latvijai. Tajā pašā laikā „Brīvībai!” jāturpina lietišķi vērtēt un kritizēt trimdas politiku.

Atis Lejiņš

Aizstāvēsim Aleksandru Solženicinu!

Slavenais krievu rakstnieks Aleksandrs Solženicins līcis Parīzē krievu valodā izdot jaunu viņa romānu „Gulaga archipelags”, kas veltīts Staļina briesmu laiku koncentrācijas nometnēm. Pēc dažām nedēļām šis ievērojams darbs parādīsies tulkojumos visās galvenās rietumu valodās. Sakarā ar to padomju presē atkal ievadīta uzbrukuma kampaņa pret A. Solženicinu, apvainojot viņu par „kaitniecību”.

Grāmata, kas satur 227 cietušo liecības, piemin arī latviešu vājāšanu. Tā uzskatāma nevien par lielā rakstnieka jaunu izcilu darbu, grāmata ir dokumentācijas raksturs un tas ir smaga un graužoša padomju diktatūras apsūdzība. Solženicina darbs radījis ievēribu un sastraukumu visā rietumu pasaulē. Brežņevam un politbiroja varasvīriem, bet sevišķi viņu sadarbībai ar rietumu valstīm Solženicins dod smagu triecienu. Viņš ļoti iespaidīgi atgādina rietumiem, kāda ir tā zeme, ar kuŗu viņi taisās izlīgt.

Solženicins apzinās, ka viņš ar savu darbu riskē savu dzīvību, bet viņš to dara apzinīgi un bez bailēm. Šī izcilā drosmē radījusi respektu visā pasaulē. Prese visur apbrīno Solženicinu, un nupat Nobeļa prēmijas laureāts Heinrichs Bells plašā rakstā, kas publicēts „Die Zeit”, aizstāv un atbalsta Solženicinu.

Bet aicinājums aizstāvēt apdraudēto Solženicinu nāk arī no Padomju Savienības. Maskāvā 5. janvārī pieci opozīcijas pārstāvji ar pilniem parakstiem publicējuši paziņojumu, kas sākas vārdiem: „Esam dziļi satraukti un sašutuši par jaunajiem draudiem pret Solženicinu...” Tālāk šini dokumentā sacīts: „Neviens taču nevar noliegt, ka patiesībā pie mums bija masu apcietināšanas, spaidu darbi, necilvēcīgi apstākļi, apzināta cilvēku miljonu iznīcināšana nometnēs”. Tālāk uzsvērts, ka rakstniekam ir tiesība rakstīt un izdot to, ko viņam liek darīt viņa sirdsapziņa. Raksts beidzas ar uzmudinājumu — „aicinām godīgus cilvēkus visā pasaulē aizstāvēt krievu un pasaules kultūras lepmu — Aleksandru Solženicinu!” Šo dokumentu parakstījuši Andrejs Sacharovs, Aleksandrs Galičs, Vladimirs Maksimovs, Vladimirs Vojnovičs un Igors Šifarevičs. Tg.

„FIKCIJA”

Senlaikos lopīņiem jangada naktī bijis atļauts runāt un brīvi izteikties. Nupat šāda brīvība piešķirta arī latviešu rakstniekiem. Nedēļas izdevumā „Literatūra un Māksla” (metiens 61.000 eks.) atļautas divas lappuses, kuŗās rakstnieki var izteikties paši par sevi un ko viņi pie sevis domā. Šo brīvību daži tad nu izmantojuši visai nesmalkjūtīgā veidā. Tā Valija Brutāne, ne tikai inteliģenta, bet arī atzīta „padomju rakstniece”, cita starpā raksta: „Nekādā ziņā nevar apmierināt papīra limiti mūsu republikai. To dēļ grāmatai pēdējā lappusē atzīmētie metieni bieži vien izvērsas par fikciju. Mūsu Rakstnieku savienības grāmatnīca, it īpaši rakstnieku apkalpes nodaļa, strādā priekšzīmīgi, taču dažus dzejoļu krājumu izdevumus šogad (t.i.

Krievu futbola asaras...

Krievu machinācijas ielīst pa pakalduŗtiņām pasaules futbola meistarsacikšu (PM) finālos, atsakoties spēlēt otro savstarpējo kvalifikācijas maču ar Čili (pirmais beidzās 0:0 Maskavā) Santjago stadionā, protams, beidzās neveiksmīgi. Skaļi brēcot pret Čiles militārās juntas noziegumiem pret cilvēcību, krievi cerēja, ka Čīlei piešķirs zaudējumu, jo čīlieši atteicās runāt par spēli citā valstī. Starptautiskā futbola savienība (FIFA) meklēja kompromisu, arī čīlieši piekrita spēlei kādā citā laukumā Čīlē. Krieviem nebija pieņemams arī tas. Tāpēc jau decembrī FIFA nevarēja lemt neko citu, kā piešķirt krieviem zaudējumu.

To zināja visā pasaulē, tikai Padomju Savienībā nē, jo tur tautai jālasa tie meli, kādus „gudrā partija un valdība” (šīni gadījumā caur Fiziskās kultūras un sporta komiteju) tautai iespēlēja. Un kas tik nebija rakstīts! Krievu viedokli aizstāvēt visa „progresīvā pasaule”, nekaitāmas citas valstis u.t.t. Lielie vaininieki esot FIFA prezidents S. Rouzs un viņa „kliķe”, visu lietu galīgi izlemšot 5. janvārī PM organizācijas komitejas sēdē.

Rīgas „Sports” (20.12.73.) rakstīja:

1973. g.) nav bijis iespējams sapemt pat Rakstnieku savienības biedriem”.

Ka rakstnieces minētie metienu skaitļi varētu būt fiktīvi, to Rietumos neviens nav ņēmis apgalvot, jo pat oficiālos dotos minimālu godīgumu neklātos apšaubīt. Bet nevar arī apšaubīt apstākļu pazinēja apgalvojumu, kas publicēts oficiālā laikrakstā. Tātad jāpieņem, ka Rīgas izdevumos minētie metienu skaitļi „bieži vien” ir fiktīvi, latviski sakot — viltoti. Tad arī daudz kas kļūst saprotams, Rīgas propagandas aparāts bieži lepojas ar latviešu kultūras ziedu laikiem, jo 10, 20 un pat 40 tūkstošu metienu iznākušās grāmatas izpērkot „dažas stundas”. Nulle šurp vai turp, kas tur liels, bet plāns tiek izpildīts ar uzviņu.

Otrs bezkaupa, kas vienreizīgi piešķirto vārda brīvību izmantojis, ir populārais rakstnieks Miervaldis Birze. Pagājušā gadā Rīgā viesojās Rostokas teātris — partijas un „kultūras apmaiņas biedrības” labvēlības atbalstīts. Oficiālie kritiķi (citādu nemaz nav) nevarēja vien beigt jūsmot par Austrumārijā provinces teātra „spožo sniegumu”. Birze: „Arī par lugām, drāmatūrgiju izteikties nedrīkst, jo, izlasījis „Literatūrā un Mākslā” publicētās cildinošās un debešķīgās atsauksmes par Rostokas teātra viesizrādēm, sapratu, ka drāmatūrgija man sveša. Rostokiešu izrādi (es) vērtēju diametrāli pretēji... Vietām izrāde robežojās ar pavāju „aģitpropa” uzvedumu... Un tad tās izdarības ar tā saukto Marijas Antuanetes nocirsto galvu! Iespējams, revolūcijas laikā galvas tā varbūt mētāja, bet izrādē, kad Kristīne van Santēna tai pat uzšedās, — viss šķita vismaz neestētiski... Vai arī — no teātra nesaprotu vairs itin neko.” — Tā kā Birze ir vairāku lugu autors, tad rodas pamatotas aizdomas, ka neprašas ir oficiālie kritiķi.

Vēl — vaļsirdīga replika no jaunākās latviešu filmas scenārija. „Beņuks: Mijie draugi!.. Es jūsiem teikšu — kas es biju agrāk? Grāvracis. Kalps. Pēdējais nabags. Bet kas esmu šodien? Gans! Kolhoza gans. Un kā man trūkst? Nekā netrūkst. Vot.”

„Kā TASS korespondentu informēja PSRS futbola federācijas priekšsēdētājs B. Fedosovs, Starptautiskā futbola federācijas (FIFA) prezidents S. Rouzs pirms dažām dienām viņam apliecināja, ka jautājums par to, vai pasaules futbola meistarsacikšu finālā spēlēs Čīles vai PSRS komanda, paliek atklāts līdz 1974. gada 5. janvārim. Tad notiks pasaules čempionāta organizācijas komitejas sēde, kur apspriedīs sakarā ar abu komandu revanšmača radušās problēmas.

Tomēr šai sakarā ir jājaunā, kāpēc FIFA nupat kā izsniedza Čīles futbola federācijai iespaidīgu avansu dolāros uz izdevumu un ienākumu rēķina par startu pasaules čempionāta finālā? Kā ziņo aģentūra „France Press”, par šo faktu, atgriezies Santjago no FIFA galvenās mītnes Cīrihē, paziņoja viens no Čīles futbola darbiniekiem H. Goni.”

Protams, lielākā daļa teiktā ir tīrie nieki. Prezidents S. Rouzs krievam nebija solījis nekādu „problēmu apspriešanu”, jo pēc būtības vairs nekā nebija, ko apspriest — krievi bija diskvalificēti par PM noteikumu neievērošanu, ar to lieta pēc būtības bija izlemta. Un šīni sakarībā nebija arī ko brīnīties, ka čīliešiem varētu izsniegt avansu.

Krievi visu laiku klagāja kā blēdīgas piesmiets jaunavas, laikam cerēdami, ka tā sadabūs vairākumu viņu iesniegtā protesta pieņemšanai. Tas izsauca tikai smīnu citos, jo „musturis” tik pazīstams...

Krievi pilnīgi iznīcināja jēlkādas cerības saviem protestiem, kad spēlēja pirmo spēli ar Čili Maskavā 20(!) dienas pēc jūntas apvērsuma, muti neatverot, jo cerēja uzvarēt. Kad tas neizdevās, sākās protestēšana pret spēli Čīlē.

Lai arī rietumnieku piekāpība krievu untumu priekšā vienmēr bijusi liela, šoreiz tomēr loks bija uzvilktis par stingru — tikai piecas valstis no divdesmit bija krievu pusē (paši, trīs satelīti un Ēģipte — tā citādi nevar...) Nekādu diskusiju nebija, atlika tikai noraidīt krievu protestus un sākt turnīra izlozi. Krieviem nebija iespējams piespiest arī Bulgāriju, Poliju un Austrumvāciju, kas beigu turnīram kvalificējušās, attiekties no starta. Vai tas tā iznāca tāpēc, ka naidošāns ar Rietumvāciju būtu neizdevīga (gāzes vadu caurules un citas mantas krievu atpalikušai saimniecībai un tehnoloģijai taču vajadzīgas), turnīra jaukšana katrā ziņā atstātu sliktu iespaidu? Jeb arī tiem, kas pašu spēkiem un bez blēdībām vietu beigu spēlēs bija izcīnījuši, šoreiz bija tik daudz drosmes un patstāvības lielajam „maizes tēvam” (ko gan paši baro!) neklaušū? Vai arī krievi tomēr bija sapratuši, ka izgāzuši tā saucamo podu un labāk palikt kļusu?

Varbūt, ka atbildi uz šiem jautājumiem dos tālākie notikumi, pavisam maz gan ko varēs izlasīt gaidāmos gaudu rakstos padomju presē. Ka tie būs gan stipri asaraini, gan piebārstīti padvalodas „aforismiem” par kapitālistu un imperiālistu savvērstību pret balto un cēlo padomju futbolu, nēmazinās arī tas apstākļi, ka Čīle pieprasījusi zaudējumu atlīdzību par nenotikušo spēli savās mājās 200.000 dolāru apmērā. Izklāusās daudz, bet interese par futbolu Dienvidamerikā ir milzīga un stadions būtu bijis izpārdots. Prasīto Čīle, liekas gan, nedabūs, zaudējumu atlīdzības lielumu

noteiks FIFA. Maz arī domājams, ka krievi maksās. Bagātā padomju valsts daudzos starptautiskos institūtos dzīvo uz citu rēķina. Pirmie komentāri, ko publicē Tass un pārspiež ar Rīgas avīzes, ir paredzēti padvalodas žargonā: prez. Rouzs zaudējis saprātu, ir neredzēti zemisks, fašistisks, nodarbojas ar netīrām, riebigām machinācijām, sistas ar aklumu.

Lai nu kā, jākonstatē tikai viens — pasaules meistarsacikstēs bez krieviem varēs iztikt. Pat ļoti labi. Tāpat kā iztiks arī bez Anglijas, kurū Polija sensacionālā kārtā atstāja ārpusē. Lai arī paši angļi domā, ka tikpat kā pasaules gals kļāt.

„Ievkalna” neveiksme Zviedrijā

Zviedru sociāldemokrātu galvenais laikraksts „Arbetet” 16. decembrī ievie-tojis redakcijas rakstu par Rīgas melu brošūru pret Bruno Kalniņu, ko itkā sarakstījis R. Ievkalns un kas angļu tulkojumā izplatīta arī Zviedrijā.

Laikraksts vispirms atgādina B. Kalniņa pagātni, cita starpā atzīmējot, ka viņš jau trīsdesmitajos gados kā toreiz gados jauns LSDSP sekretārs bieži intervēts „Arbetet” slejās. Tālāk sniegts iss un atzinīgs Kalniņa politiskās un zinātniskās darbības pārskats.

Tālāk zviedru sociāldemokrātu laikraksts raksta: „Sākot ar 1947. g. Kalniņš arī bijis latviešu sociāldemokrātu trimdas organizācijas priekšsēdis. Šīni sakarībā pret viņu vērsti sistēmātiski uzbrukumi gan padomju Latvijas, gan arī citos padomju laikrakstos. Neraugoties uz viņa 74 gadu vecumu, viņu, redzams, arvien vēl uzskata par ļoti bīstamu tagadējam režīmam dzimtenē, jo viņam veltīta satura lielākā daļa nesen Rīgā iznākušā grāmata par Latvijas sociāldemokrātu partiju, LSDSP, what does it mean? Grāmata vispirms iznāca 120.000 eks. metienā latviski, bet tagad tā iznākus arī angļu valodā.

Grāmata autors, R. Ievkalns, izlietojis 105 no savām 204 lapaspusēm, lai uzbruktu un apmelotu Kalniņu. To Kalniņš var mierīgi pārciest! Nesen pašas padomju valdības orgāns „Izvestija” viņu apvainoja, ka Kalniņš sūtot uz dzimteni latviešu sociāldemokrātu laikrakstu „Brīvība”, lai grautu turienes režīmu. Tik viegli plīstošs tas tomēr vēl nebūs. Grāmata galvenā kārtā uzskatāma par kampaņas daļu pret „sociāldemokrātismu”, ko Padomju Savienībā izvērš vienlalcīgi ar akcijām pret citādi domājošiem. Acīm redzot, mierīga sadzīvošana ir iespējama starp Krieviju un Ameriku, bet tā nav iespējama starp valdošām komunistu partijām un sociāldemokrātiem.”

Nost ar plikumu!

Anekdots stāsta, ka kādreiz revolūcijas sagatavošanas laikmetā atskanējis sauciens: „Nost ar karem, nost ar cārem, lai dzīvo rematismus!” Šodien citi laiki ir Padomju Savienībā varenī tiek izvērsta cīņa par tikumu un pret plikumu. Rīgā nesen tiesāti divi jaunekļi, kas esot fotografējuši paplikas jaunavas. Pašas negantnieces pavisam netīkēni, nēmaz nekaunēdamās un grēkus nenozēlodamas, grozījušās tiesas priekšā Is-svārcīnos, tā apkaunojot soģus tikumības sardzē stāvēt. Abi jaunekļi atzīti par lieliem noziedzniekiem un sodīti ar 5 g. cietumā. Būs atkal „Gulaga archipelagam” jauni darbinieki... Plikuma sakarus ar biznesu apraksta

Meklējiet rakstos un serijs . . .

Jauno gadu uzsākot, Dr. U.J., kā parasts, griežas pie augstākām varām un atgādina:

Karš, dārdzīb', sērga šād un tād'
 Gan rādījušies vecā gad';
 Vells un krievs domājs gan uz nāv',
 Bet Tava lēnīb' mūs pārstāv.
 Mēs lūdzam Tavu zēlastīb',
 Pamet viss mūs' noziedzīb',
 Uztur To Svētu Vārd' šo gad',
 Pasargi mūs par dvēsel's bad'
 Griez' uz mums savu milig' ac',
 Tam Vellam preti stāv Tu Pats
 Un deld kas ļaunu mācīb' māc!

„Dzimtenes Balss” (1973, nr. 45) nāk ar priecās vēsti, ka Rietumvācijā, iznīkušo patriotisko laikrakstu („Daugava”, „Draugs”) vietā, nācis klajā jauns ļoti patriotisks izdevums — **Jaunā Balss**. To noformējusi turienes „Latviešu kultūras veicināšanas biedrība”, un tas darbošoties „miera un tautu draudzības zīmē”. Pirmajā numurā patriots **Leons Fišers** esot arī atmaskojis „dažu latviešu emigrantu reakcionāro organizāciju vadītāju darbības pretautisko būtību.”

Parafrazējot kādu senu pantu, aina ir apmēram šāda:

Naktsargs gar laterni aizgāja lēnām,
 Uzlēca mēness kā puskantīgs frants,
 Iznāk no Vācijas gēveju ēnām
 Vēl viens pamulķīgs komediants.

Paula Jēger-Freimane savās atmiņu grāmatās mums pastāsta, cik briesmīgi dažādi virieši viņu iekārojuši, kā bučojuši, kuduši, spieduši un kampuši. Laimīgā kārtā Paula tomēr sasniegusi cieņījamu vecumu un var tagad visu to ar klusu patiku atcerēties. Taču viņai nepatīk **Oļģerta Liepiņa** divkosība, kas vēstulēs slavējis viņas memuārus, bet recenzijā esot „diskreditējis Paulas personu” (Latvija, 13.10.73.). Oļģerts savu pārdošību izskaidro šādā veidā (turpat, 311.73.): „Arī es satiku autori vēl pajauņos gados... bet netiku no logā lēcis, ne vaigu sūcis, ne krūtis aprīnojis.” — Arī Dr. U.J. domā, ka tādā gadījumā Paula var būt laimīga, ja Oļģerts vismaz vēstulē viņu ir paslavējis. Ja viņš būtu „lēcis, sūcis un aprīnojis”, tad gan varētu prasīt vairāk.

Harijs Heislars „Cīņā” (11.10.73.) pamāca netaiķi Aljendi (Čiles bij. prezidentu):

Tev derēja
 paraugu ņemt
 no Dzeržinska,
 Kas sajuta skaidri,
 kad nelīdz valrs dievvārdi.

Harijs zina, ko runā, jo savā laikā Dzeržinska pēcteči viņu pašu aizrāva uz „tālajiem ziemeļiem” bez jebkādiem pārtariem. Šamais nav aizmirsis.

Trimdas presē vairākkārt aprādīts, ka Latrepublikā joprojām noklusēta ir **Raiņa** „Daugava”. Taču ļaudis to tur neviens lasa, bet pat partijas biedri ņem

Tasa korrespondents Kukuškins, stāstot par reklāmu pirms boksa mačiem Amerikā: „Rings bija novietots 'Plyboy' kluba galvenajā zālē uz skatuves, ringa virves apvītas daudzkrāsainām lentītēm. Skatītāji sēdēja pie galdiem, sūkdami kokteiļus ar eksotiskiem nosaukumiem, viesus apkalpoja ne sevišķi silti saģērbušās meitenes.” ha — ha
 Barbūt telpā bija stipri silts?

no tās paraugus savam „radošajam darbam”. „Daugavas” nobeigumā, kā zināms, Spēlmanītis saka:
 Saule mūsu māte,
 Sāpes mūsu aukle,
 Pērkons velna spērējs,
 Tas mūsu tēvs.

Vecais pagrindnieks **Andrejs Balodis** to mazliet pilnigojis un koklē:
 Akmens mans tēvs,
 Saule mana māte . . .

„Cīņā” (20.10.73.) ziņo: „Rīgas pilsētas Maskavas rajonā pieaug to gadījumu skaits, kad dzērājus **medatskurbtuvē** paņem no uzņēmumu caurlaides telpām” (t.i. ļaudis līdz nesamaņai piedzeras darba vietās). Tas rāda, ka arī žūpība padzemē nepārtraukti pilnveidojas un atrod sev jaunas formas un veidolus.

Interesanti dialektiski sarežģīti ir **kultapmaiņas** un garā dzīves savstarpīgās bagātināšanās ceļi. Ir pierādīts, ka receptīvais Dr. U.J. savā laikā no iemīļotā **Friča Rokpeļņa** vārsēm aizguva virsrakstu savai daiļdarbu nodaļai „Brīvībā” — „Meklējiet rakstos un serijs.” Tagad patriotiskais izdevums „Atziņas un pārdomas” savā 3. numurā noformējis aptuveni līdzīgu nodalījumu „Meklējiet rakstos!” — Kā sacīt, dots devējam atdodas.

LPSR n.b. skolotājs **L. Grudulis** „Cīņā” (19.10.73.) pamāca: „Labākie skolotāji allaž patur prātā krievu valodas **sevišķo lomu**.” Dzejiskāk to izsaka **Jeronīms Stulpāns**:

Es mazgājos Latgales ezeros
 Un noslaucos Krievzemes dvielī.
 Alfrēds Krūklis par Latvijas krieviskošanu tomēr skumst („Cīņa, 18.11.73.):
 Bet aiz loga aborigēns raugās —
 sadrūmis, vecs.
 Viņam savā dzimtenē
 sen vairs dzimtenes nav,
 un viņu te saprot rets.

Dr. U.J. piebilde: uzmanīgs lasītājs būs ievērojis, ka šis dzejolis ir publicēts tieši **18. novembrī**.

Taču kā sava veida iepriecinājumu Latrepublikas pamatiedzīvotājiem (aborigēniem) „Cīņā” vecā gada nogalē (20. 12) pavēstīja:

„Par darba varonību, pildot labības, kartupeļu u.c. produktu ražošanas palielināšanu un pārdošanu valstij ar **Oktrevordeni** apbalvoti (visistākais aborigēns) **Jānis Latvietis**, Bauskas rajona I. Sudmaļa kolhoza kombainieris.”

Pagājušā vasarā **Velta Snikere** ierosināja sākt masveida domu pārraidi uz **Latviju**, katru vakaru pilnā stundā skaļi vai klusībā skaļot (ja iespējams, sitot takti ar trejdeksnī):

Latvijā krieviem nav kur likties,
 Pašiem sev tiem tur nepatīkties;
 Latviju latviešiem!

Veltas ideoloģiskās diversijas metodei ir tā lielā priekšrocība, ka krievu varas iestādēm nav nekādu iespēju šādu pārraidi traucēt vai kaut kādā veidā kontrolēt. Bet Veltas dzejbiedris **Dzintars Sodums** (viņam kopā ar Veltu un Ojāru Jēgenu 1950. gadā iznāca kolektīva dzeju grāmata) nav tomēr ar šo diversijas paveidu apmierināts. Viņš „Laikā” (11. 8.73.) aprāda: „Tādus paņēmienu lieto **Afrikā, Grieķijā, Dienvidamerikas zemēs**”. Izglītotajiem un centīgajiem lat-

viešiem tāda „pagrīdes simbolbimbolika” nepiederoties, bet viņiem derētu Latvijā sarormēties „elektronikas pašmācību pulciņos”. Ko par šo ideju lielkauju saka trešais dzejbiedrs **Ojars Jēgens**? Trimdas tauta gaida izšķirīgu lēmumu.

Dzīļdomīgi klusēdam, savu serijs beidz Dr. Ulafs Jāņsons.

Solomons Švarcs,

pēdējais no vēl dzīvajiem krievu sociāldemokrātu-mazinieku partijas līderiem, nesen miris Izraēlā kādā veco ļaužu mītnē. Viņš pēc 1922. g. dzīvoja emigrācijā un redīgēja pazīstamo mazinieku mēnešrakstu „Socialističeskij Vestnik” vispirms Berlīnē, tad Parīzē un beidzot Ņujorkā, kur 1964. g. iznāca tā beidzamais numurs. Švarcs bija arī vairāku grāmatu autors, sevišķu vērību viņš piegriezta strādnieku sociālajām problēmām un arodkustībai Krievijā. Pēdējais viņa lielāks darbs bija veltīts 1905. g. revolūcijai (The Revolution of 1905) un iznāca 1967. g. Dažus gadus vēlāk viņš izceļoja uz Izraēlu. Švarcs ilgus gadus uzturēja draudzīgus sakarus ar **LSDSP**. Pēdējo reiz man nācās tikties ar veco brīvības cīnītāju 1964. g. Amerikā un viņš toreiz dzīvi interesējās par apstākļiem Latvijā. Ar švarca nāvi noslēdzās vecās mazinieku partijas gaitas. . . . **B.K.**

Padsavienības tirdznieciskie sakari ar Zviedriju

līdz šim ir bijuši visai nelieli. Piem., 1971. g. Zviedrija eksportēja uz Padsavienību preces par 85,5 milj. rubļu (mašīnas, fabriku iekārtas un transsporta līdzekļus par 34 milj. rubļu, papīru, papi un celulozi par 30 milj. rubļu), bet importēja par 111 milj. rubļu (naftu un tās produktus par 59,1 milj. r., bez tam dažādas rūdas un citas jēlvielas).

Tagad, kad Padsavienība meklē pa visu plašo pasauli, kur varētu nopirkt uz parāda modernu fabriku iekārtas, tā piegriezusī vērību arī Zviedrijai. Pēdējā laikā, kā to ziņo padomju avoti, Padsavienība noslēgusi mašīnu pirkšanas līgumus ar zviedru firmām par vairāk nekā 2 miljardiem zv. kronu. No pirkumiem, ko Padsavienība neslēpj, var minēt šādus:

Karlstads Mekaniska verkstad piegādās mežrūpniecības mašīnas par 250 milj. kr. 1975.—756. gados. Alfa-Laval piegādās 4 fabriku iekārtas kondensēta piena ražošanai un 1 automatizētas pienotavas iekārtu, kopsummā par 100 miljonu kr. Svenska Fläktfabriken piegādās gāzes tīrīšanas iekārtu metāllietuvēm par 50 milj. kr. Svenska Datargister AB (Sveda) piegādās iekārtu kases aparātu ražošanas fabrikai par 80 milj. kr. Kährs Maskiner piegādās fabrikas iekārtu montējamo māju ražošanai par 20 milj. kr. Volvo piegādās 100 smago automašīnu ar piekabēm par 10 milj. kr.

Kamēr pasaulē valda inflācija, Padsavienības pirkumi uz parāda ir izdevīgi. Bet parāds, kaut arī inflācijas pazemināts, tomēr jāatmaksā. To Padsavienība vispirms kārtā grib izdarīt ar savu preču pārdevumiem. Bez naftas un tās produktiem ir padomā piegādāt Zviedrijai zemes gāzi caur Somiju, kā arī tērauda lietuvju un citu metālurģisko fabriku mašīnas. Varbūt „ka tas arī izdosies, ja radīsies zviedru pircēji, kas laikā neatjēgsies, ka padomju mašīnām tikpat kā nav iespējams dabūt rezerves daļas pašā Padsavienībā, nerunājot jau nemaz par to eksportu.

Vēlēšanas Zviedrijas Latviešu Palīdzības Komitejā

Pagājušā gada 8., 9. un 10. decembrī Zviedrijas Latviešu Palīdzības komitejas biedri ievēlēja komitejas padomi nākošam divu gadu darbības posmam. Padome sastāv no 20 locekļiem. Vēlēšanās piedalījās 556 LPK biedri, kas ir gandrīz 80 proc. no visu balstiesīgo biedru kopskaita. Balss tiesības ir visiem tiem, kas samaksājuši biedru naudu par pēdējiem divi gadiem. Salīdzinot ar 1971. gada vēlēšanām, nodoto balsu skaits par 17 mazāks. Tas daļēji izskaidrojams ar to, ka šoreiz vēlēšanās ar savu sarakstu

Arzemju komitejā 1973 g.

LSDSP AK 1973. g. rudens periodā sanākusi uz sēdēm 4 reizes.

12. septembrī: B. Kalniņš informēja par sarunām ar zviedru SAP, kas viņam bijušas sakarā ar parlamenta vēlēšanām Zviedrijā. Pēc tam pieņēma plānu par atbalsta akcijām starp latviešu vēlētajiem. Sniedza arī Latvijas notikumu analīzi, internu informāciju par LPK un iznākušām publikācijām. Zīmīgi ir daudzie uzbrukumi LSDSP un B. Kalniņam „Izvestijā”, „Čiņā” un brošūrās.

Plašāka informācija un diskusijas bija par Eiropas Drošības konferences norisi Helsinkos. Turpmākā taktika diskutēta ar PBLA priekšsēdi.

Jaunatnes kopa ziņoja par kontaktiem ar IUSY un zviedru, vācu un austriešu organizācijām.

Izlemj arī turpmāko Zviedrijas Kluba sarīkojumu plānu.

12. oktobrī: Informācija par Ženēvas sanāksmēm, PBLA iesniegti memorandu, kas satur mūsu ierosinājumus. Bez tam sniedza informāciju par LSDSP sarīkojumiem Zviedrijā. J. Ritums informēja par trim latviešu dziesmu svētkiem (Rīgā, Klivlandē, Keļnē). Jaunatnes Kopa informēja par kontaktiem ar IUSY. Bez tam informācija no Latvijas, par LPK vēlēšanām Zviedrijā u.c.

9. novembrī: Kasieris B. Misiņš sniedza LSDSP kases un laikraksta „Brīvības” pārskatus, Ziņojumus pieņemta, nosakot, ka revīzija jāizdara novembrī, dodot ziņojumu nākamā sēdē. Apstiprināja kandidātu sarakstu LPK vēlēšanām. Vēl noklausījās un apsprieda dažādus ziņojumus no citām zemēm, Soc. Internacionāles u.c.

18. decembrī: B. Kalniņš plaši informēja par sanāksmēm Londonā. Soc. Internacionāles Austrumeiropas studiju grupas sanāksmē 3 jautājumi: 1) Ungāru partijas deklarācija, 2) Pārskats par čehu soc. dem. partiju un 3) B. Kalniņa referāts par „Represijām pret citādi domājošiem Padomju Savienībā”. B. Kalniņš pie šī punkta sniedza SI protesta priekšlikumu. SI nolēmusi aicināt K. ar speciālu referātu uz Biroja sēdi februārī, pēc kam nāktu lēmums. Londonā notikusi arī Soc. Ūnijas Izpildu Komitejas sēde. Tālāk K. ticis ar rindu Rietumvalstu politiķu, no kuriem iegūta svarīga informācija par Eiropas turpmāko politiku.

Noklausījās un pēc debatēm pieņēma LSDSP revīzijas komisijas ziņojumu, ko sastādījuši J. Naudiņš un A. Grīnbergs. J. Ritums un J. Bauska ziņoja par notikušām LPK vēlēšanām (skat. rakstu citā vietā), analizējot to rezultātus.

J. Gastons sniedza 18. nov. sarīkojuma pārskatu. Bez tam dažāda informācija no Latvijas u.c.

1974. gadā informāciju par AK sēdēm sniegs ikmēneša „Brīvības” numurā.

nepiedalījās Kristīgie demokrāti (tiem līdz šim bija 1 loceklis padomē).

Arī šīs vēlēšanas rādīja, ka LPK ir ļoti stabila organizācija, kas bauda visas Zviedrijas latviešu sabiedrības atsaucību. Arī biedru skaits aug lēni, bet pakāpeniski. Vecie aiziet, jaunie nāk vietā.

Lielu un drāmatisku pārmaiņu nebija arī šinīs vēlēšanās. Jāatzīmē, ka LSDSP saraksts (nr. 3) katrās vēlēšanās gūst jaunus balsotājus — šoreiz iegūstot 153 balsis (1971. g. — 146) un daudz kuponu no citiem sarakstiem. Tas deva tiesības uz 6 vietām padomē, balsu kārtībā: B. Kalniņš, E. Ogrīņš, J. Ritums, J. Bauska, J. Gulbītis un B. Misiņš.

Latviešu pilsoņu saraksti arī šoreiz turpināja tradīciju ar „origināliem” nosaukumiem. Latviešu apvienoto pilsoņu saraksts (nr. 1) saņēma 156 (1971. g. — 131) balsis, padomē ievēlēti J. Āboliņš, P. Zemgals, A. Elche, M. Vestena un J. Breikšs; no Apvienoto nacionālo pilsoņu saraksta (nr. 2), kas ieguva 247 balsis (1971. g. — 250), padomē nāk: D. Kreicberga, A. Padēls, O. Sakārnis, A. Teivēna, A. Šalts, J. Bergholcs, A. Straubergs, V. Freimane un M. Slokenbergs.

Visos kandidātu sarakstos šoreiz bija arī jaunās paaudzes pārstāvji, daži ievēlēti arī padomē un padomes locekļu kandidātos.

Jaunā padome pulcēsies uz pirmo sēdi martā, kad izraudzīs arī jauno valdi un revīzijas komisiju. Nekādas lielākas pārmaiņas nav paredzamas, jo spēku samēri ir līdzšinējie, ievēlēto padomes locekļu vidū ir arī visi līdzšinējie valdes locekļi. Kā visām mūsu trimdas organizācijām, arī LPK būtu patīkami, ja jauni spēki varētu nākt arī amatos. Jaunatnes sabiedriskā darba aktivitāte Zviedrijā pēdējā laikā uzrāda iepriecinošu rosmi un pieaugumu, it sevišķi LSDSP Jaunatnes kopā un ELJĀ. Aktīvo cilvēku vadītāju postenim nekad nav bijis par daudz, nav arī šodien, un ir jāizšķiras, kam veltīt savu laiku un interesi. Liela daļa Zviedrijas latviešu jauniešu ir ilggadīgi LPK vasaras kolonijas dalībnieki, piedalījušies LPK Jaunatnes audzinātājuursos — tas devis labu pamatu viņu nākamajai līdzdarbībai LPK dažādos pasākumos un vadības darbā.

„Comment est gouvernée la Lettonie?”

Brīvo arodnieku starptautiskais centrs trimdā, kas darbojas Parīzē, nesen publicējis Bruno Kalniņa rakstu franču valodā ar augšējo virsrakstu. Rakstā iztirzāta komunistu politiskās varas struktūra Latvijā. Ievadā redakcija uzsver, ka līdzīgā veidā varas aparāts izbūvēts arī citās nekrievu republikās.

LSDSP UN BRIVIBAS PARSTAVJI

ASV: Ilmars Bastjānis, 12311 Chandler Blvd., Apt. 30, North Hollywood, Cal. 91607.

Anglijā: Jānis Pētersons, Flat G A 22, Du Cane Court, London SV 17, 7JA.

Austrālijā: Spodris Klauverts, 176 The Baulevtrde 2185, Stratfield, NSW.

Dānijā: A. Kārklīņš, Markus Allé 18, Kolding.

Kanadā: J. Eichmanis, 204 Cranbrooke Ave., Toronto 320, Ontario.

Vācijā: H. Balodis, Achatstrasse 6, 8 München 50, BDR

Partejskiss objektīvisms

Maskavā iznākusi 746 lpp. bieza grāmata par Tito runām un rakstiem laikā no 1941. līdz 1973. g. Taču Dienvidslavijas prese tūlīt manījus, ka grāmata trūkst visu Tito runu un rakstu laikā no 1948. līdz 1956. g. (Tito konflikta laikmets ar Stajnu un stajinismu), kā arī viss, ko Tito teicis par Dienvidslavijas pārvaldes sistēmu un partijas un valsts neatkarību. Ļubjanas laikraksts Delo (1973. g. 4. dec.), kritizējot šos trūkumus izsakās, ka „šie trūkumi noteikti mazina Dienvidslavijas prezidenta Tito un tās komunistu līgas vispārējo revolucionāro domu un darbības kopskatu.”

Mēs varētu piebilst, ka Dienvidslavijas partijas darbības pilnīga publicēšana Padomju Savienībā būtu stipri mazinājusi PSKP „revolucionāro domu un darbības ietekmi” uz saviem pakļautajiem, kāpēc arī partija lietoja savu tradicionālo „objektīvismu” Tito darbu izlasē. A.L.

Arzemju Komiteja 1974. g.

11. janvārī. Klusuma brīdis ilggadīgā AK locekļa Valda Bumbēra piemiņai, kas miris 3. janvārī. Atceres vārdi par B. ilggadīgo darbību LSDSP. AK nosūtījusi sarkanās neļķes viņa izvadīšanā 7. janvārī.

Par biedriem LSDSP uzņēm divas personas ar dzīves vietu Eiropā.

Ziņojumu Jaunatnes Kopas vārdā sniedz A. Lejiņš, dodot pārskatu par kopa darbību 1973. g. Svarīgākais: kontakti ar IUSY, ar zviedru, vācu, austriešu un Izraēlas jaunatnes organizācijām. Darbs ELJĀ, publiski sarīkojumi (1. maija demonstrācija un „Brīvības” plakāts). Kopā ar ELJu sarīko Latvijas filmu izrādī 12. janvārī Stokholmā.

Apmaiņas domām par „Brīvību” — saturu un izplatīšanu lasītājiem.

Nolasa rindu Jaungada sveicēnu, informē par PBLA akcijām Ženēvā, Radio Liberty, pārrunā jautājumus, kas skar Latviju u.c. Nākamā AK sēde 9. febr.

Padsavienības domu graudi

Jaunākie žurnāla „Krokodil” domu graudi ar mūsu komentāriem:

„Nepietiek, ja rāda tikai labo pusī. Jālabo arī sliktā puse.” Tiešām labs padoms tiem, kas stāsta par Padomijas sasniegumiem.

„Moris savu padarījis, moris var tagad darīt manu darbu.” Tāds jau ir liktenis tiem dažādo tautību moļiem, kam jākalpo Maskavai.

„Arī lauru vainagam nobirst lapas.” Maigs brīdinājums Brežņevam.

BRIVIBAS abonements (10 n-ri gadā) maksā Zviedrijā gadā Kr. 25:—, pusgadā Kr. 13:—. ASV un Kanadā ar gaisa pastu \$ 7.— (\$ 3.50), Austrālijā \$ 6.—.

Zviedrijā nauda iemaksājama postgiro 45 83 35-7 Lettlands SAP, Stockholm. No citām zemēm pasūtījumi un naudas sūtījumi adresējami Bruno Misiņam, Box 40 241, S-103 44 Stockholm 40.

Atbildīgais izdevējs: **Emils Ogrīņš**

Redaktori:

Brūno Kalniņš un Jānis Ritums

Redakcijas adrese:

Strandliden 61, 1 tr.
S-162 38 VALLINGBY, Sweden